

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 24 K, pol leta 12 K in za četr leta 6 K. — Naročnina izven Jugoslavije 32 K. — Naročnina se pošilja na Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo, če obsegajo 4 strani 40 vin., na 8 straneh 60 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Za inserate se plačuje od enostopne petivrstice za enkrat K 1-80. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 50 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Kje sta narodni ponos in požrtvovalnost?

Naša stranka je pred svetovno vojsko veliko storila za izobrazbo kmetijskega ljudstva, zlasti se za izobrazbo naše mladine. Toda storili smo še pre malo. To razvidimo zdaj. Prav posebno nam manjka narodne zavesti, narodnega ponosa in požrtvovalnosti. Vse drugače je pri drugih narodih. Koliko let so se borili, koliko krvi so prelili koliko so trpeli tudi posamezniki za svojo domovino! Poglejmo v zgodovino!

Kako junaško so se obnašale Kartazanke v zadnji punski vojski! Celo lase so si dale porezati, da so mogli borilec napraviti dovolj tetiv za loke. Poveljnik Hasdrubal se je sicer Rimljanom udal, toda njegova žena ga je radi tega prokriela, oblekla se je v najlepša oblačila ter je s svojimi otroci z vrha templja skočila v globočino, ker ni hotela preživeti nesrečnega konca svoje domovine.

Pa čemu navajam zgled iz stare zgodovine, ker nam jih kršćanska doba nudi preveč. Pitt mlajši je postal leta 1783 še le 24 let star, prvi minister močnejše Anglije. Oče mu je nasvetoval razne čestitne neveste. On pa nobene ni hotel; odgovoril je, da je že poročen s svojo angleško domovino. In 18 let je ostal prvi minister in v tem času je točko storil za Anglijo kol, nobeden drugi državnik. Za domovino je trpel, za domovino je delal, domovina mu je bila vedno v mislih. Kaka ljubezen, kaka požrtvovalnost!

Poglejmo v srbsko zgodovino! Kje dobimo lepše zglede domovinske ljubezni kot pri teh naših bratih? Koliko krvi so prelili, predno so osvobodili svojo domovino turške sužnjosti! Več let so pošiljali sultani na nje cele armade vojakov, a Srbi so jih dostikrat porazili. Če so bili pa sami poraženi, niso obupali, zopet in zopet so se zbrali in junaško borili tako dolgo, da so leta 1820 osvobodili svojo domovino turških divjakov. In kako požrtvovalno so se borili v zadnji svetovni vojski! Res, bili so premagani vsled silne germanske in bolgarske premoči. Zapustili so morali svojo domovino. V hudi zimi so korakali med divjim ljudstvom čez strme albanske gore,

da so prišli do jadranskega morja. Strašne so bile njihove žrtve. Četrtri del srbskega prebivalstva je poginil v svetovni vojski. Stiri leta so imeli sovražniki zasedeno deželo: rekvirirali so, ropali požigali in obešali. Toda Srbi niso obupali, trdno so verovali v siavno vstajenje svoje domovine. In res je vstala; ni vstala, na novo se je rodila, iz male Srbije je nastala mogočna Jugoslavija.

In mi Slovenci? Tudi mi smo trpeli v svetovni vojski. Tudi naše ljudi so zapirali, streljali in obešali zlasti leta 1914. Tudi pri nas so rekvirirali zrno, živino, kovinske posode in druge reči, a ne za nas, marveč za Nemce; naši možje in naši fantje so se morali boriti za Nemce. Popoln prevrat je prišel še le leta 1918, ko je tudi že prosto ljudstvo spoznalo, za kaj gre. Nastal je polom; nemška nadvlada se je strla, stara Avstrija se je razbila na kose in naenkrat smo postali državljani nove domovine — Jugoslavije.

Slovenci smo bili več kot tisoč let tlačani drugih narodov in reči moramo, da v primeri z drugimi narodi po tako dolgem robstvu za novo domovino nismo doprinesli velikih žrtev. V obsegu imajo naši bratje Srbi največ zaslug, da smo se rešili tujih verig. Za to jim moramo biti vedno hvaležni.

Velik del ljudstva je tudi hvaležen in neizmerno zadovoljen, da smo si z njimi ustanovili skupno jugoslovansko domovino. Imamo pa tudi precej „nergačev“, ki niso nikoli zadovoljni. K „nergačem“ ne spadajo Nemci; ti so dandanes ravno taki sovražniki Srbov kot leta 1914. „Nergači“ bi bili zadovoljni z novo državo, če bi bila v istem gospodarskem položaju kot je bila stara Avstrija pred svetovno vojsko. Ker pa to po taki vojski ni mogoče, za to zabavljajo čez vse, kar jim ni po volji. Te vrste ljudi so sami sebi nejezi. S tem, da zabavljajo čez državo radi draginje, pomanjkanja živil, obleke itd., kažejo, da nove države niso vredni, ker nimajo nobene požrtvovalnosti. Pomislimo, da smo država mi in da si bomo le s pridnim delom zboljšali svoj položaj. Pomislimo tudi,

da je sedanje draginje in pomanjkanja živil najbolj kriva siaba lanske letine. Zato je neumno zabavljati čez vlado in za vse odgovorno delati vlado. Smo pač v prehodnem stanju in zdaj moramo pokazati, da znamo tudi kaj potrpeti. Če smo med vojno za Nemce stradali in umirali, ne bomo li zdaj teh zadnjih posledic svetovne vojske malo bolj poverljivo prenašali v novi jugoslovanski državi? Le par mesecev še potrpiamo! Zato proč z „nergači!“ Naj gredo v naše sosedne države, če niso tu zadovoljni. Naj okusijo, kakšen med se tamkaj cedi. Vsi pa, ki so dobre volje, naj gredo na delo z veseljem upanjem v našo bodočnost! Da bo pa vspeh zajamčen, naj delo naše nebo blagoslovi!

Agrarna reforma in komunisti.

Pravi socialni demokratje ali kakor se sedaj imenujejo, komunisti, hočejo odpraviti zasebno last premoženja, tudi zemlje. Vsa zemlja bodi last države, skupna last vseh. Zato hočejo tudi agrarno reformo ali zemljiško preosnovno izvesti tako, da kmetški delavec zemlje ne bo dobil v svojo zasebno last, ampak samo v najem ali zakup. Socialistična propagandna knjižica „Kaj hoče kmetško-delavska zveza“ zavija sicer to socialistično načelo v nejasno obliko poljedelskih zadrug. Na strani 8 pravi namreč: „Bodočnost bo prinesla socialistične poljedelske zadruge z enotnim, smotrenim, centralnim vodstvom.“ „Za mala kmetiška posestva“, pravi, „je koristno, da ostanejo nedotaknjena“. Toda samo zdaj za nekaj časa! Dokler se namreč prostovoljno (?) ne pridružijo velikim socialističnim zadrugam.“ Z drugimi besedami: Socialisti hočejo, da bo lastnica zemlje družba poljedelskih zadrug, to je država! Sedanji kmet pa bo na posestvu samo najemnik. To pa ne prostovoljno, ampak nasilno! Saj vemo, s kako nasilnostjo si socialisti že zdaj pridobivajo pristašev!

Bolj odkrito prizna socialistične namere glede zemlje socialistična knjižica: „Za staro pravdo“. Na

LISTEK.

A. de Nora. — Al. B.

Noga.

V vasi jih niso imenovali drugače, kakor „divjake“. Njih domovje je namreč stalo čisto na samem v državnem gozdu, kjer so stoletne črnozelenne smrekove stule v vrstah, tako da se je zdelo, kakor bi vojska velikanskih vojakov korakala proti naselbini. Domovje pa je imelo res pripravno ime; ker je bilo skoro v gozdu zakopano, so je zvali „lisičino“. Lastniki so se pisali za Hrastarje. Njih rod je bil že nekaj stoletij tam zunaj v divjini, tih, trd, zaprt pred ljudmi in odtujen svetu, ki je bil onstran temnega drevja.

Mnogo gozdarjev je bilo že poizkušalo, da bi bili kupili posestvo, ta izgubljeni kos kulture v njih krasnih pragozdih, in tako sklenili obroč, kajti kakor trd, neomajen tram je tičalo v telesu državnega gozda. Nemo in kljubovalno se je rinilo s svojim okornim kmetiškim telesom čez njih zeleno mizo. Šireč pred sabo rjave njivske proge, ali pa kakor pajek, ki na vse strani izteguje noge.

Toda vsi kupovalni poizkusi so se razbili ob trdih glavah kmetov na lisičini, ki se za nobeno ceno niso dali premakniti od domovja svojih prednikov.

Ko je umrl zadnji Hrastar Ambrož pred 50 leti, se je skoro zdelo, da se bo slednjič posestvo vendarle lahko dobilo. Drevje ga je ubilo in njegov zakon, ki je trajal komaj šest let, je ostal brez otrok. Državni gozdarji so se nasmihali in vdovi ponujali lepo svoto denarja, ako bi se hotela preseliti in posestvo prodati državi. Mlada žena pa jih je debelo gledala in rekla:

„Zakaj? Ali veste tako natanko, da je zadnji Hrastar izginil s sveta? Čez sedem mesecev se zopet oglasite.“

In ko so se oglašili čez sedem mesecev, je v zibelki ležal nov Hrastar, debelo gledal tujo gospodo, a ni rekel drugega, kakor „be, be“, kakor mlado jagnje, in sedaj so se nasmihali Hrastarji. Gospodje so odšli z dolgim nosom in kmetica se je s par stari mi posli in svojim mlajšim bratom ubijala sama 20 let, dokler mali Ambrož ni dorastel in se je lahko ubijal z drugimi vred.

Tisti čas, ko se pričinja ta povest, jih je imela že nekaj čez 70 in je posedala samo še pri peči, kjer je predla ali pa krpala nogavice. Ambrož pa je bil močan hrust s tilnikom, kakor bi bil volovski, in z glavo, ki ji je bilo čelo tudi podobno likovi glavi.

Opraviti je imel na dvorišču in pripravljat težak voz, s kakršnimi gnoj vozijo na njive. Tomaž, njegov najstarejši sin, pa je v hlevu upregel konje. Iz napol odprtih vrat se je čulo rožljanje verig in klic, s katerimi je fant miril živali, ko jim je težke komate metal na vratove. Kmet je bil voz porinil pred gnojnico, da bi se nekaj korcev polil čez naloženi gnoj. Vzdignil je par desak, s katerimi je bila jama pokrita. Počasi jih je položil na stran, potem pa se je na dolgem lesenem drogu pritrjen korec potopil v odprtino in se zopet dvignil ter umazano vsebino tri ali štirikrat po vrsti izpraznil čez gnoj.

Med tem je sin oba rjavca zapregel in ko je oče videl, da je vse pripravljeno, je stopil nazaj in velel pognati.

Konja sta potegnula.

Kmet pa je polglasno zakričal, kar je bilo bolj podobno kletvici, in dvignil v težkem skorju tičečo nogo. Podplata se je držala deska, kakor se kos železa drži magneta. Zrebelj je bil skozi usnje prodril kmetu v podplata, tako da je dvignil s čevljem tudi še desko. S pestjo jo je odbil, švedral k vodnjaku in sedeč izzul skorenj. Nogavice ni nosil, zato si je takoj lahko ogledal rano. Videti je bila, kakor majhna črna pika na trdi, usnjati koži njegovega podplata: če bi ne bilo ven priteklo nekaj kapljic krvi, bi bil člo-

vek mislil, da ni drugega, kot blato. Kmet je obrisal kri z roko in golo nogo držal pod cev. Hladna in iskrea je curčila voda čez veliko, krepko, rjavo nogo, lila v korito ter se za spoznanje barvala z rdečino, ki je samo po kapljicah vrela iz majhne rane.

Ko je kmet videl, da je nehalo krvaveti, je izpulil šop mokre trave, ki je rasla pod vodnjakom in si ga položil na rano. Potem je zopet obul skorenj, vrgel vile čez ramo in počasi, a krepko korakal za vozom, ki je bil že na poti na njivo. Včasih je občutil majhno bolečino, posebno pri prvih korakih, a se ni zmenil zanjo. Ko je bil prehodil kakih 50 korakov, bolečine ni čutil že prav nobene več.

Molče je delal na njivi poleg sina, ki je tudi molčal. Z vilami in krampi sta zvelkla težki, stisnjeni gnoj z voza in napravila kup, velik dovolj, da bi pokrili bližnjih 10 metrov tal, ako bi ga raztrosila. Potem sta pognala konja in 10 metrov dalje se je pričelo isto delo, tako dolgo, da je bil voz prazen in je bila njiva posuta s temnimi, kadečimi se kupi. Tri ali štirikrat sta sla po nov tovor. Med tem ko je fant na dvorišču nakladal voz, je stari s širokimi vilami gnoj razmetaval in razsipal.

Trudna sta bila, ko sta slednjič prišla domov. Kmet ne prižge rad luči, ako ni treba. — Pri Hrastarjevih so hodili s ptiči spat in so vstajali z njimi.

Ko se je Ambrož zbudil drugo jutro, je čutil v nogi pekočo bolečino in jezil mu je bil suh, kakor po pušenju močnega tobaka. Hotel je vstati, a ko je stopil na tla, se je zdrznil in silno ga je zabolelo. Sele zdaj se je zopet spomnil žrebila in rane. Ker se ni bilo dovolj svetlo, da bi pogledal, kakšna je rana, se je še enkrat iztegnil po ležišču. Njegova žena — krepka, zdrava, kakih 40 let stara, s koraki dragonca in košenimi udi — je bila vstala že prej in na ognjišču zakurila. Zdaj se je vrnila v kamro in se čudila, ko ga je našla še v postelji.

„Ali si bolan, Ambrož?“ je vprašala.

strani 69-70 pravi: „Zemlja je eno izmed najvažnejših proizvodnih sredstev . . . in naš končni cilj je, da postanejo vsa proizvodna sredstva, (torej tudi zemlja!) enkrat last vse družbe. Tudi glede zemlje, ki bi se razdelila med kmetijsko prebivalstvo, stoji nekateri na stališču, da je nikakor ne kaže izročiti v popolno last malim kmetom, ampak le v dedni najem . . . Tak način agrarne reforme bi se najbolje odgovarjal socialističnim načelom.“

Socialni demokratje so odločni

nasprotniki malih in srednjih kmetij!

Tako je hotel že Marx, ustanovitelj znanstvenega socializma. Kautsky, vodja strogih socialnih demokratov, je bil zmirom proti temu, da bi se ohranili srednji in mali kmetje. Rekel je, da so male kmetije najbolj krive, da ljudstvo propada. Socialni demokrati pa nimajo nikakega vzroka, da bi pomagali vzdrževati bedne kmete. Zato Kautsky hoče, da se kmetije zložijo in spremenijo v zadrage z velikim obratom pod vodstvom države. Socialistični „Vorwärts“ je pisal leta 1891: „Nam socialistom ne more priti na misel, da bi kakorkoli podpirali kmeta in njegovo željo po zasebni lastnini (da bo zemlja njegova). Zemlja ni last kmeta, ampak vseh ljudi; zasebne lastnine zemlje ne smemo priznati nikomur!“

Socialnim demokratom je na poti vsak najmanjši košček zemlje, ki je zasebna last kmeta ali ubogega bajtarja! „Mi smo stranka delavcev, ki nimajo nič posestva. Seveda hočemo pridobiti tudi malega posestnika, toda le s tem, da ga prepričamo, da kot posestnik nima prihodnosti, ampak da ima prihodnost le proletarijat.“ Tako so izjavili na svojem strankinem shodu v Vratislavi. In 21. junija 1918 je pisal socialdemokratski list „Die neue Zeit“: „Pravzaprav bo po vojski tako, da bomo morali v interesu prehrane zahtevati: Tudi najmanjša posestva se naj odpravijo in zložijo“ (v skupno posestvo)!

Socialni demokratje hočejo

skupno obdelovanje vse zemlje pod vodstvom države ali veliki kmetijski obrat.

Socialni demokrat si misli cel svet kot en velik obrat, tudi kmetijstvo. V socialnodemokratskem programu, sklenjenem na strankinem shodu na Dunaju 1901, se pravi: „Vedno bolj je vsled propadanja produkcije posameznikov tudi lastnina posameznikov odveč in škodljiva.“ V nemški knjižici: „Kaj hoče socialna demokracija“, beremo: „Današnja delovna sredstva (n. pr. zemlja) niso več primerna, da bi jih v majhnem obsegu imel eden sam, ampak zahtevajo skupno delo mnogih na enem kraju, zahtevajo veliki obrat“. Socialnodemokratski voditelj, jud dr. Danneberg trdi v eni svojih knjižic: „Malo posestvo in pomanjkanje izobrazbe je krivo, da ni mogoče po načr-

tu pridelovati živil v korist skupnosti. Za živinorejo ravnatko kakor za obdelovanje zemlje.“

Ker so torej socialisti taki sovražniki zasebne lasti, zlasti še malega in srednjega kmetijskega stanu, hočejo tudi

agrarno reformo

tako izvesti, da zemlje potrebni delavci in viničarji ne bodo lastniki zemlje, ampak

samo najemniki.

Naša krščanska Kmetijska zveza zahteva, da se veleposestva, svetna in cerkvena, razdelijo ubogim v last! Socialni demokratje pa jih hočejo naseliti samo kot najemnike, zemlja sama pa naj bi ostala skupna last vseh, oziroma države! Država bo vodila po svojih uradnikih obdelovanje zemlje! To je tisto „enotno, smotreno, centralno vodstvo“, o katerem govore socialisti.

Ali bodo ti delavci in viničarji zadovoljni, če ne bodo lastniki zemlje, ampak samo najemniki socialistične države, ki jih bodo komandirali morebiti ljudje, ki so med vojsko pri raznih centralah in vojnih žitnih zavodih imeli opraviti? Ravno pri raznih centralah, ki so se osnovala med vojsko, je kmetijsko ljudstvo na lastnem telesu dovolj bridko občutilo, kaka dobrota je tisto „enotno, centralno vodstvo“ gospodarstva, o katerem sanjajo socialisti! Kmet je moral svoje pridelke pri revkizicijah za sramotno nizko ceno oddajati centralam. V centralah so se pridelki vsled malomarnosti in nevednosti vodij central v veliki množini popolnoma pokvarili, in potem je moral kmet od centrale svoje s silo odvzete pridelke za večkratno ceno zopet kupovati nazaj, če je sploh kaj dobil! Centrale in revkizicije! To je še danes v prebriskem spominu kmetijskega ljudstva. Seveda socialnim demokratom so bile revkizicije ljube! Zato so tako priganjali k revkizicijam: „Le kmetu revkirajte! Kmet ima vsega dovolj, kmet je oderuh! Njemu vzemite!“

Tako bi radi tudi sedaj gospodarili s kmetijskimi pridelki! Kmet in delavec bi v socialistični državi bil samo najemnik, suženj, ki bi delal na državnem posestvu, potem pa bi prišel uradnik socialistične države in bi mu najboljšo odzvel, kakor so mu jemali ob času vojske!

Revkizicije! Neprestane revkizicije! To bi bila končna agrarna reforma socialnih demokratov!

Tudi krščanska Ljudska stranka in Kmetijska zveza hoče agrarno reformo, naj se razdele prevelika veleposestva, cerkvena ravnatko kakor svetna! Toda posestva se naj razdele delavcem in sploh neposestnikom v popolno last in posest! Trden mali in srednji kmet in posestnik! Ta je najtrdnjša opora vsake države, ne pa najemnik, ki bi mu, socialistični mogotci predpisovali, kaj in kako naj obdeluje! Kmetijsko delo in kmetijski stan potrebuje samostojnosti in svobode!

voru slišal. Strašne obdolžitve so to nasprotni poslanecem, posebej pa še proti naši državi in njenim vladam. Treba je, da naši ujetniki izvedo spono, treba je tudi, da mi vemo, ali so se te vesti splošno, vedoma in pamenoma širile med ubogimi trpežimi ujetniki, da bi se njihova srca napolnila z obupom in s sovraštvom nasprotni naši državi.

Kako smo ravnali mi?

Vsi naši ljudje brez izjeme so pričeli, kako je naša prva narodna vlada v Ljubljani skrbela, da se vrnejo čim prej laški ujetniki v svojo domovino. Vladi z italijanskimi ujetniki proti jugu so bili ravnatko polni, kakor oni, ki so prihajali z vojaki iz južnega bojišča. Pozdravljali smo celo te laške ujetnike, saj smo se čutili proste in svobodne, pa smo hoteli dati takoj tudi svobodo in prostost drugim. Bili smo prepričani, da bodo tudi Italijani zvesti in verni Wilsonovim trditvam in obljubam in da nam vrnejo miho za drago. Toda bridko smo se varali. V 14 dneh so bili pač vsi laški ujetniki na laški meji izročeni laški oblasti, a od naših se ni vrnil še nihče, kdor ni ravno sam utekel in z begom tvegala svoje življenje. Se celo tiste naše čete, ki so jih na bojnem polju ob prevratu pozdravljali kot svoje zaveznike, so nam Italijani zaslužili.

Italijanske spletke in naše delo.

Ko smo bili na ta način ogoljufani in prevarani mi tukaj doma in naši možje in mladeniči v ujetništvu, smo nastopili druga pota, da rešimo naše ljudi. Izvršili smo ujedinjenje v kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev ter potem te vlade takoj skušali rešiti naše ljudi iz robsva.

Italijani so nas tačas varali naprej, izvrševali posebej nad Slovence in Hrvate nezasišana nasilja. Zasedli so nam celo Goriško, celo Istro, velik del Kranjske in velik del Dalmacije. To jim ni bilo dovolj! Naše ujetnike so spravili v nezdrave kraje v slaba in zanemarjena taborišča, silili so jih k težkemu in nevarnemu delu, zraven pa jih zasramovali in se jim rogali ter jih slabo hranili. Italijani so pač že dobro vedeli, da so bili Jugoslovani tisti junaki, ki jim niso pustili zmage in poti v naše kraje in so pustili še le tedaj, ko je ententa, torej tudi Italija — slovesno obljubila svobodo vsem narodom.

Obupna pisma in poročila so začela prihajati od naših ljudi v italijanskem robstvu. Naše časopisje jih je objavljalo, mi zastopniki smo jih zbirali in vršili svojo dolžnost, lahko trdim: vsi skupaj, in vse stranke, posebej še Jugoslov. klub.

Da pokaže še bolj svoje sovraštvu do nas Jugoslovancev, je Italija začela izpuščati Čeha, Poljake, Nemce, Madžare in Rumune iz ujetništva in je za drževala v glavnem samo Slovence in Hrvate, od nosno tudi Srbe iz Bosne, Hercegovine in Slavonije, ter Dalmacije. Posamezni naši ujetniki so se preoblekli in utekli, nekateri so se izdali za Nemce ali za Čeha ter tako z zvijačo ali z denarjem prišli iz ujetništva. Ali število teh je bilo malo.

Naše delo za ujetnike.

Rekel sem že, da so se za ujetnike trudili zastopniki vseh strank, posebej še Jugoslovanski klub. Ako ni bilo uspeha, je vzrok samo in edino v breznejnem sovraštvu takimimovanih italijanskih nacionalistov in irendentistov, ki so imeli do zadnjih volitev pri vladi v Italiji edini besedo. Naj naštejemo samo nekatere korake, ki smo jih storili za naše ujetnike, da bi jih rešili!

Bivšim ujetnikom v Italiji.

(Piše poslanec J. Vesenjāk.)

V ptujskem okraju, na Pragerskem in v Brodu na Hrvaškem sem slišal od posameznih ujetnikov, ki so se vračali domov, naravnost neverjetne trditve. Naša dolžnost je, da o tem javno govorimo ter ugotovimo resnico ter jo ločimo od govoric.

Trditve ujetnikov.

„Ni sile. Na žrebelj sem stopil včeraj. Mislim, da se bo gnojilo. Ko bo dan, moram pogledati spaka.“

Ona pa ni hotela čakati, da se zdani, ampak je naredila luč. Mož je veliko, okorno nogo pomolil izpod težke odeje, žena pa jo je prišla in jo ogledovala od vseh strani. Komaj da je našla malo ranico, a vsa moga se ji je zdela otekla. Ako se ga je dotaknila na podplatu in višje gori proti gležnjam, je mož vztrepetal in zaklical: „Av, ti pes, ti!“ Mehkužen ni bil.

Ona pa je ugotovila, da je noga vneta in Ambrožu prepovedala, da ne sme iz postelje.

Ko pa se je v spodnji sobi s staro Hrastarico posvetovala, kaj bi bilo storiti, da bo noga zopet zdrava, se se odprla vrata in Ambrož je prikrevsal noter. Predolgačas mu je bilo zgoraj v spalnici samemu in pa zaradi „takega malega spaka.“ Ako bo treba napravljati ovitke, to lahko napravi tudi v izbi.

Zeni sta se res domenili, da bo treba obkladkov. Sira sta zavili v mokre rute in jih polagali na nogo. Sir vročino potegne ven, sta dejali. In Ambrož je ves dan poleg al posedal v izbi in si dal priganjati vnetje od belega sira. Kadar so bili sirovi hlebeci suhi in vroči, kar je nastalo čez par ur, so jih vrgli za hrano kokošim in navezali nove. Za nogo je bilo posebno dobro, da so kokoši takoj pojedle bolezen. Dolgo ne bo, pa bo noga zdrava.

Tomaž je čez dan sam opravljal delo na polju, pomagala pa mu je Cila, ki je bila leto mlajša od njega. Meta, 17letna, in Jerica, ki je bila šele izstopila iz nedeljske šole, sta materi pomagali v hiši in hlevu. Jožek, najmlajši, je hodil še v ljudsko šolo, odhajal navadno ob šestih zjutraj od doma (vas s šole je bila celo uro oddaljena od Lisičine) in prihajal domov šele ob šestih zvečer. Opoldan je moral jesti pri sorodnikih, kajti da bi vsak dan štirikrat letal semintja, to bi bilo, posebno po zimi, za fanta malo preveč.

Kadar je kak otrok stopil v sobo, je zvesto povprašal, če je že bolje. Ljubili so očeta z resnično

ljubeznijo, s tisto kmetijsko, priprosto zvestobo, ki je trda kakor kamenita tla, na katerih pa rastejo dokazi ljubezni, mehki in nežni, kakor cvetlice. Izkazovali so mu majhne usluge, ki so ga veselile, a tega ni pokazal. Postajal je celo godrnjav in se jezil nad lenobo, h kateri so ga obsodile ženščine, ko mu vendar ni sile. Ko pa je prišel večer, je vendar pustil, da ga je Tomaž naložil na rame in po stopnicah nesel v kamro, samo da mu ni bilo treba stopiti na nogo.

Tomaž je bil 20 let star, dolg, suh fant, glave in kosti, kakor so jih imeli Hrastarji, in nekoliko samosvoj. Malokedaj se je smejal, malo govoril in večinoma s konji, volmi in kravami v hlevu, ali pa na njivi s kepami. Gozd, samotni dom in ločenost od vsega sveta, to mu je bilo najljubše. Kadar je z očetom stopal poleg pluga, ali kadar sta sekala drevje, ali spomladi in jeseni gnoj vozila na travnike, mu je stari večkrat pripovedoval, kaj se godi tam zunaj. O trgovcih, ki sladko govore in kmeta varajo; o sodnikih in tistih, ki delajo postave in so strogi samo proti nizko stoječim, prizanašajo pa višjim; o davkih, ki jih mora plačevati kmet, da gospoda in meščani morejo prijetno živeti, in kaj podobnega.

Tako se je fant navzel gnusa pred vsem, kar je ležalo onkraj zelenega zidu, in prisegel, da bode kolikor mogoče malo občeval s tistimi ljudmi. Postal je ponosen, da je mogel tu kot kralj prosto in neovirano živeti, kakor se mu je ljubilo, in strmeč je poslušal očeta, kadar mu je pripovedoval, da so že pred 300 leti Hrastarji živeli na istem posestvu in se niso odkrivali nikoKur. Da so zadostovali sami sebi, da niso potrebovali nikogar in niso bili odvisni od nikogar, to ga je selilo. In da so mogli delati tako, čeprav niso bili „učeni“, brez tiste lažnjive, hinavske, takozvane „olike“, — to ga je veselilo še prav posebno. Vendar se je čutil hudo odvisnega od očeta, ker se je zavedal lastne slabosti. Navajen je bil, da ga je poslušal vselej in povsod, da ga je posnemal in se v vsem ravnal po njem, kajti bil je prepričan, da je

oče najpametnejši in najvrlejši med kmeti cele dežele.

Edini dan, ko očeta ni bilo k delu, je Tomaža spravil že v marsikako zadrego, kajti mati in sestre so ga včasih kaj vprašale, česar jim, četudi je bilo videti jasno, ni mogel razložiti. Omahljivost njegove zaprte narave je naenkrat prišla na dan.

Bil je torej iz dveh vzrokov žalosten in slabovoljen. Njegov položaj se mu je zdel preveč odgovoren, čeprav je šlo samo za gnoj, krmo, vole in krave, očeta bolezen pa mu je delala skrb. Videl je, kakšna je noga. Ni mu bila vseč. Vsa je bila rdeča, rdeča in otekla. Kdo ve, koliko časa bo to še trajalo.

Tudi drugi dan je bil vneta ud še ravno tak. Ambrož je ostal v postelji in si ni želel več doli v izbo. Ženske so se posvetovale znova in so mislile nadaljevati poizkuse s sirom. Kmet pa je odločil, da ni kaj prida in rekel: „S sirom ni nič. Mrzlota ni dobra za nogo. Čutim, da se gnoj nabira notri. Najboljše bo, da denemo gori kaj takega, kar bo vleklo. Zmečkan krompir mi devljite gori ali pa kak obliž, ki bo vleklo.“

Kakor vselej, so se ženske uklonile njegovemu nasvetu. Doktor mati ni iz voska, lanenega olja in medu skuhalo nekakega obliža, mti je žena pokladala na nogo zmečkan krompir, vročega, kakor ga je le mogel strpeti, in ga mu navezala s platnom, dokler se ni ohladil. Vsaki dve uri je Tomaž pomolil glavo skozi vrata in vprašal: „Kako je kaj, oče?“

In ako je oče odgovoril, da še ni boljše, je sin sedel na stol k njemu ter mu nekaj časa v kratkih, pretrganih stavkih pripovedoval o svojem delu na polju, nekaj, ker je mislil, da bo to očeta zabavalo, a nekaj, ker mu je tako zvit izvabil kak svet.

Tisti dan proti večeru je kmet naenkrat vprašal, če je zunaj mrz. Bilo je proti koncu septembra in eden najlepših dni v letu. A čudno je bilo to, da ga je v postelji pričelo zebsti. Zena mu je morala greti rute in ga zavijati v nje; kljub temu so se mu tresli vsi udje in zobje so mu sklepetali.

(Dalje prihodnjič.)